

Mirovinskopravni aspekti novih i fleksibilnih oblika rada u Hrvatskoj

Međunarodna znanstvena konferencija
u okviru HRZZ projekta FLEKSINORA (UIP-2014-09-9377):
Fleksigurnost i novi oblici rada: izazovi modernizacije hrvatskog radnog prava
Rijeka, 22.4. 2016.

Izv. prof. dr. sc. Ivana Grgurev
doc. dr. sc. Ivana Vukorepa

Struktura izlaganja

▶ Uvod

- Novi i fleksibilni oblicima rada (*Eurofound 2015*)
- Uzroci:
 - globalizacija
 - automatizacija i digitalizacija
 - česte gospodarske ili sektorske krize
 - strogo radno–zaštitno zakonodavstvo u pogledu otkazivanja
- U nas su novi oblici rada i fleksibilizacija uvjeta rada zakašnjeli odgovor na višegodišnju gospodarsku krizu (*Potočnjak, 2014.*)
- Polazna točka istraživanja: marginalizirani na tržištu rada (žene, mladi, niže–obrazovani) uključeni u fleksibilne oblike rada – nastavlja li se njihova marginalizacija i u mirovinskom sustavu?
- Praksa CJEU

▶ Novi i fleksibilni oblici zapošljavanja

- vrste, uređenost HR propisima

▶ Utjecaj na socijalna prava ⇒ prava u mirovinskom sustavu

▶ Zaključak

Polazna točka istraživanja

Vodi li marginalizacija na tržištu rada marginalizaciji u socijalnim pravima?

- Novi oblici rada – slabo plaćeni
- Po načelu uzajamnosti
 - ⇒ malo uloženo u sustav osiguranja vodi niskoj razini prava po nastupu rizika osiguranja
- Načelo solidarnosti kao korektiv
 - ⇒ je li prikladno primijenjeno u našem mirovinskom sustavu?

Praksa Suda EU

- ▶ Nolte (C-317/93), 1995
- ▶ Megner i Scheffel (C-444/93), 1995
- ▶ Sud EU:
 - kreiranje socijalne politike je u ovlasti država članica
 - imaju široku diskrecijsku ovlast u izboru mjera za postizanje ciljeva u svojoj socijalnoj politici i politici zapošljavanja

U kojoj mjeri naš zakonodavac jači mirovinska prava osobama koje rade u fleksibilnim oblicima rada?

Oblici zapošljavanja

▶ Ugovor na neodređeno – prevladavajući u RH

- 85,8 % zaposlenih (DZS, Statistički ljetopis 2015, podatak za 3/2014, str. 154)

▶ Prisutni i fleksibilni oblici (Eurostat):

◦ na određeno vrijeme – čl. 12 ZR

- HR (u 2010= 12,8; u 2014= 17%);
- EU 28 (u 2010, 2014 = 14%);

◦ u nepunom radnom vremenu – čl. 62 ZR

- HR= 6,2% (žene =7.8%; muškarci 4.9%)
- EU 28= 20,4% (žene= 32.8%; muškarci =9.9%)

◦ agencijski rad – čl. 44.–52. ZR

- 0.4% (izvor: Laleta, 2015)

◦ prisilno privremeno zapošljavanje

- HR: u porastu od 2010, u 2014; HR= 8%;
- EU 28: 8.7%

- ⇒ **postoje i noviji oblici** (Eurofound izvješće iz 2015.)

Eurofound (2015)	Hrvatska	Mjerodavan propis
-	Dodatni rad	Čl. 61/3 i 62/3 ZR
	Stalni sezonski rad (ug. na određeno uz povlasticu)	Čl. 16. ZR
	Stručno osposobljavanje	Čl. 59. ZR; Čl. 6–8. ZPZ
	Studentski rad	Čl. 88/4 ZZDVO i Pravilnik
Rad putem vrijednosnog kupona	Samo u poljoprivredi	Čl. 9.–13. ZPZ
Povremeni posao (Casual work)	ZR ne uređuje Moguće putem ug. o djelu (drugi dohodak ili samostalna dj.)	
Dijeljenje zaposlenika (Employee sharing)	Ustupanje u povezano društvo	Čl. 10/3 ZR – do 6 mj. u RH Čl. 18/4 ZR – do 2. g. u inoz.
Podjela posla (Job sharing)	Moguće kroz ug. u nepunom RV	
Privremeno upravljanje (Interim management)	ZR nema odredbe, ali moguće kroz: 1) <u>agencijski rad</u> ; 2) <u>ug. o radu na određeno</u> , ili 3) <u>ugovor o djelu ili poslovno tehničkoj suradnji</u>	
Mobilni posao (ICT)	Odredbe o ugov. o radu na izdvojenom mjestu rada (čl. 17. ZR), sa svim varijacijama (određeno/neodređeno, puno/ nepuno)	
Zapošljavanje mnoštva (Crowd employment)	ZR nema odredbe, ali moguće kroz: 1) <u>ugovor o radu</u> , 2) <u>samostalna djelatnost</u> ili 3) <u>ug. o djelu</u> (drugi dohodak)	

Kriteriji o kojima ovisi visina mirovine

I. stup	II. stup
<ul style="list-style-type: none">• dužini mirovinskog staža• visini plaća / osnovice za plaćanje doprinosa• godinama života• vrsti mirovine• obračunskom razdoblju• u prijelaznom razdoblju i o datumu (kalendarskoj godini) ostvarivanja prava• načinu vrednovanja i usklađivanja mirovina• udjelu stope doprinosa za I. stup u ukupnoj stopi doprinosa za MO – kod osnovne mirovine od 2014.	Faza akumulacije
	<ul style="list-style-type: none">• visini doprinosa• dužina štednje• prinos na uplaćeni doprinos• (– troškovi)
	Faza isplate
	<ul style="list-style-type: none">• <u>ukupno akumulirana sredstava</u>• očekivano trajanje života• ugovorena vrsta mirovine• prinos u fazi isplate ?!

Stabilnost u zaposlenju, visina plaće, osnovica za plaćanje doprinosa te RV ⇒ utječe na prava u starosti ⇒ **analiza po oblicima zapošljavanja**

Prava u MO s obzirom na vrstu zaposlenja i uplatu doprinosa

Dohodovni režim	Fleksibilni oblici rada	Doprinosni režim (Osnovica)	Prava u mirovinskom sustavu
Radni odnos (nesamostalan rad)	Određeno vrijeme	Plaća i ostali primici	Mirovina prema: •plaći i • stažu osig (maks. 12mj / g), Iznimka: beneficirani staž
	Agencijski rada		
	Ustupanje u povez. TD		
	Nepuno RV	Plaća i ostali primici	Ne utječe na uvjete za M, samo na visinu (SO i plaća pro-rata punom RV)
	Stalni sezonski rad	+ Produženo MO (35% PBPRH)	Mirovina prema: •plaći + osnovici 35% •navršenom stažu
	Dodatni rad	Dodatna plaća	Ulazi u izračun VB, ali limit 12 mj. SO
Samostalna djelatnost	Privremena uprava	110% PPRH	Mirovina prema: •osnovici •stažu osig.
	Zapošljavanje mnoštva	Ako čl. uprave TD: ⇒ 100% PBPRH, ili ⇒ plaće (ako ug. o radu)	
	Fiktivno samozaposleni		
Drugi dohodak	Ugovor o djelu (povremeni rad)	Iznos drugog dohotka (primitka)	SO= god. primici /mj. PPRH Nema prava za profesionalne rizike
	Vrijednosni kupon	35% PBPRH/ 30	VK = 1 dan SO (??? dostatnost jer maks. 90 dana / kal. g.)
Neoporezivi primici	Stručno osposob. (ako novčana pomoć putem ZPZ)	35% PBPRH	Mirovina prema: •osnovici •stažu osig.
	Studentski rad	Primitak (samo dopr. od 5% za osobe u određ. okoln.)	Rizici: TO, invalidnost i smrt Ne: starost

Uzajamnost v. solidarnost

▶ **Fleksibilni oblici rada mogu imati nepovoljan utjecaj na prava u MO u obliku:**

1) NIŽIH MIROVINA

- ▶ zbog niske / najniže osnovice za uplatu doprinosa, npr. kod
 - rada u nepunom RV
 - povremenog rada (na ugovor o djelu ili putem vrijednosnog kupona)
 - stručnog osposobljavanja za rad
- ▶ zbog isprekidanosti karijera, npr. kod
 - rada na određeno, povremenog rada,
 - stručnog osposobljavanja
 - rada putem vrijednosnog kupona (poljoprivreda, maks. 90 dana / kal. g.)

2) OGRANIČENOG PRISTUPA POJEDINIM PRAVIMA

- studenti (nemaju prava s osnova rizika starosti; samo TO, invalidnost i smrt zbog prof. rizika) – ne plaća se niti doprinos za MO
- povremeni rad na ugovor o djelu (nema posebna prava u slučaju ozljede na radu i prof. bolesti) – ne plaća se doprinos za ZZR

▶ **Zaštitni mehanizam u mirovinskom sustavu:**

- Najniža mirovina (za 1 g. MS = 96.9% AVM)
 - ⇒ velika solidarnost (smanjena na cca 76% zbog dodatka na mirovinu)
 - ⇒ ne podliježe imovinskom cenzusu

Zaključak

- ▶ **Načelo solidarnosti kao korektiv načelu uzajamnosti, ublažava, ali ne uklanja marginalizaciju u mirovinskom sustavu:**
 - Korisnici najniže mirovine = 17%
 - Neto prosječna mirovina (2015) = 2.237,89 kn prema ZOMO
 - 48,55% korisnika prima nižu mirovinu od prosječne (551.216 osoba), ali
 - među njima 159.532 prema međunarodnim ug. (pro-rata mirovine)
 - ⇒ stvarni broj korisnika manji = cca 34,5%

(Izvor: HZMO , Statističke informacije 4/2015 i Izvješće pučke pravobraniteljice za 2015.)
- ▶ **Standardni oblik zapošljavanja kao jamstvo uklanjanja rizika siromaštva**
- ▶ **Fleksibilni oblici rada:**
 - Neminovnost, i
 - Most između nezaposlenosti i standardnih oblika rada

Mirovinska prava osiguranika koji su radili u fleksibilnim oblicima rada

PRIVID SOCIJALNE SIGURNOSTI

